

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4Cdo/80/2024
Identifikačné číslo spisu:	5813204923
Dátum vydania rozhodnutia:	29.04.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Mario Dubaň
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:5813204923.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ B. R., narodeného XX. Q. XXXX, G., M. XXX/XX, 2/ M. Z., narodenej XX. B. XXXX, G., P. XXX/X, 3/ Z. P., narodenej XX. A. XXXX, G., Š. XXX/XX, proti žalovaným 1/ M.. B. M., narodenému XX. M. XXXX, G., I. XX/XX, zastúpenému advokátom JUDr. Petrom Vévurkom, Námestovo, Mieru 312/13, 2/ Q. Ž., narodenej XX. M. XXXX, G., Z. XXX/XX, o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, vedenom na Okresnom súde Námestovo pod sp. zn. 2C/33/2013, o dovolaní žalovaného 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 25. mája 2023 sp. zn. 9Co/30/2023, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 25. mája 2023 sp. zn. 9Co/30/2023 v napadnutých výrokoch I., III. a IV. zrušuje a vec v rozsahu zrušenia vracia odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Námestovo (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) v poradí tretím rozsudkom z 10. októbra 2016 č. k. 2C/33/2013-254 zamietol žalobu žalobcov 1/ až 3/ v celom rozsahu; žalovanému 1/ priznal nárok na náhradu trov konania voči žalobcom 1/ až 3/ v celom rozsahu; žalovanej 3/ náhradu trov konania nepriznal. Svoje rozhodnutie zdôvodnil tým, že žalobca 1/ sa nemohol domáhať vyslovenia neplatnosti kúpnej zmluvy z dôvodu, že jeho predkupné právo nemohlo byť porušené. Navyše žaloba aj žalobkyňami 2/ a 3/ bola podaná voči nesprávnemu okruhu účastníkov, t. j. na strane žalovaných nie je označený B. R. ako predávajúci. Súd prvej inštancie preto návrh zamietol u žalobcu 1/ pre nedostatok aktívnej legitímácie, u žalobkyň 2/ a 3/ pre nesprávny okruh účastníkov konania na žalovanej strane. Súd tiež úkon žalobcu 1/ skúmal v zmysle § 49a zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „OZ“), avšak dospel k záveru, že úkon, ktorým odpredával podiely v nehnuteľnostiach, nie je absolútne neplatný, nakoľko tento nekonal v omyle. O trovách konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Žiline (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobcov 1/ až 3/ v poradí tretím rozsudkom z 29. marca 2018 sp. zn. 9Co/213/2017 rozhodnutie súdu prvej inštancie zmenil tak, že určil, že kúpna zmluva uzavretá dňa 06. 09. 2010 medzi predávajúcim: B. R., rod. R., nar. XX. XX.

XXXX, r. č. XXXXXX/XXX, bytom G.Z., M. XXX/XX a kupujúcim: M.. B. M., rod. M., nar. XX. XX. XXXX, r. č. XXXXXX/XXXX, bytom G., Š.Á. XXX/X, vklad povolený pod č. V 1416/10 Okresným úradom Námestovo, odbor katastra nehnuteľností, je neplatná v časti týkajúcej sa prevodu spoluvlastníckeho podielu v nehnuteľnosti zapísanej na LV č. XXXX, kat. úz. G. pod A Majetková podstata parcely registra E, evidované na mape určeného operátu, parcela č. XXXX orná pôda o výmere 3499 m2, parcela č. XXXX orná pôda o výmere 2683 m2 pod B3 v podiele 1/4 a v časti zmluvy týkajúcej sa nehnuteľnosti zapísanej na LV č. XXXX kat. úz. G. pod A Majetková podstata parcely registra E evidované na mape určeného operátu parcela č. XXXX TTP o výmere 1768 m2, parcela č. XXXX TTP o výmere 470 m2, parcela č. XXXX TTP o výmere 4021 m2 pod B2 v podiele 1/2, nehnuteľnosti v súčasnej dobe evidované na LV č. XXXX v kat. úz. G. a na LV č. XXXX v kat. úz. G.. Ďalej zamietol návrh žalobcu 1/ voči žalovanému 1/ a návrh žalobcov 1/ až 3/ voči žalovanej 2/. O trovách rozhodol tak, že žalobkyne 2/ a 3/ majú nárok proti žalovanému 1/ na náhradu trov konania v celom rozsahu, žalovaný 1/ má voči žalobcovi 1/ nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu a žalovanej 2/ nepriznal nárok na náhradu trov konania. V odôvodnení poukázal na to, že žalobcovia 1/ až 3/ sa domáhali v súlade s § 140 a § 40a OZ vyslovenia neplatnosti zmluvy zo dňa 06. septembra 2010 uzatvorenej medzi predávajúcim B. R. a kupujúcim M.. B. M.. V tejto súvislosti konštatoval, že ak dôjde k porušeniu predkupného práva, žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu môže obstať z pohľadu naliehavého právneho záujmu, resp. jej podanie vyplýva priamo zo spomenutých ustanovení. Keďže v konaní nebolo preukázané, že by si predávajúci splnil ponukovú povinnosť voči ostatným spoluvlastníkom nehnuteľnosti, odvolací súd dospel k záveru, že opomenutí spoluvlastníci (žalobkyne 2/ a 3/) sa dôvodne domáhali vyslovenia relatívnej neplatnosti zmluvy, čo má za následok neplatnosť takejto zmluvy od začiatku (ex tunc). Pokiaľ v konaní žalovaný 1/ namietal, že dovolanie sa relatívnej neplatnosti nebolo vykonané vo vzťahu k predávajúcemu, je zrejmé, že sám ako žalobca 1/ žalobu podával a bol teda s jej obsahom uzročený a dovolanie sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu (kúpnopredajnej zmluvy) mu z obsahu žaloby bolo zrejmé. Doplnil, že pokiaľ sám bol žalobcom, nemusela mu byť žaloba osobitne doručená, aby tým nastali účinky dovolania sa relatívnej neplatnosti a len on mohol namietať, že relatívnej neplatnosti voči nemu sa spoluvlastníci riadne a včas nedovolali. Odvolací súd považoval za ustálený správny okruh účastníkov konania, keďže v danom prípade je účastníkom konania predávajúci, kupujúci a aj osoby, ktoré sa relatívnej neplatnosti dovolávajú. Uzavrel, že v konaní ako žalovaná 2/ bola označená Q. Ž., ktorej sa však vyslovenie neplatnosti kúpnopredajnej zmluvy nijakým spôsobom nedotýkalo a sama ako spoluvlastníčka sa relatívnej neplatnosti nedomáhala, a preto voči nej návrh ako nedôvodný zamietol. O trovách celého konania rozhodol podľa § 255 CSP.

3. Na dovolanie žalovaného 1/ Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) uznesením z 15. decembra 2022 sp. zn. 4Cdo/262/2020 rozsudok Krajského súdu v Žiline z 29. marca 2018 sp. zn. 9Co/213/2017 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, konštatujúc nesprávne určenie účastníkov konania a procesné pochybenia pri určovaní neplatnosti právneho úkonu.

4. Krajský súd v Žiline po vrátení veci najvyšším súdom v poradí štvrtým rozsudkom z 25. mája 2023 sp. zn. 9Co/30/2023 výrokom I. rozsudok súdu prvej inštancie zmenil a určil, že kúpna zmluva uzavretá 06. septembra 2010 medzi predávajúcim: B. R., rod. R., nar. XX. XX. XXXX, r. č. XXXXXX/XXX, bytom G., M. XXX/XX a kupujúcim: M.. B. M., rod. M., nar. XX. XX. XXXX, r. č. XXXXXX/XXXX, bytom G., Š.Á. XXX/X, vklad povolený pod č. V 1416/10 Katastrálnym úradom v Žiline, Správa katastra Námestovo, je neplatná v časti týkajúcej sa prevodu spoluvlastníckeho podielu v nehnuteľnosti zapísanej na LV č. XXXX katastrálne územie Námestovo pod A Majetková podstata parcely registra E evidované na mape určeného operátu parcela č. XXXX orná pôda o výmere 3499 m2, parcela č. XXXX orná pôda o výmere 2683 m2 pod B3 v podiele 1/4 a v časti zmluvy týkajúcej sa nehnuteľnosti zapísanej na LV č. XXXX katastrálne územie G. pod A Majetková podstata parcely registra E evidované na mape určeného operátu parcela č. XXXX TTP o výmere 1768 m2, parcela č. XXXX TTP o výmere 470 m2, parcela č. XXXX TTP o výmere 4021 m2 pod B2 v podiele 1/2, nehnuteľnosti v súčasnej dobe evidované na LV č. XXXX v kat. úz. G. a na LV č. XXXX v kat. úz. G.. Výrokom II. zamietol návrh žalobcov 1/ až 3/ voči žalovanej 2/, výrokom III. rozhodol, že žalobkyne 2/ a 3/ majú nárok proti žalovanému 1/ na náhradu trov konania v celom rozsahu, IV. žalovanému 1/ nárok na náhradu trov konania nepriznal a V. žalovanej 2/ nárok na náhradu trov konania nepriznal.

4.1. Odvolací súd opätovne preskúmal a prejednal vec v napadnutom rozsahu. Ohľadom skutkového základu sporu medzi účastníkmi konštatoval nespornosť toho, že pred vykonaním odpredaja spoluvlastníckych podielov predávajúci B. R. (žalobca 1/) neponúkol spoluvlastnícky podiel ostatným spoluvlastníkom nehnuteľností. Podaná žaloba poukazovala na porušenie predkupného práva v zmysle § 140 OZ a relatívnej neplatnosti § 40a OZ. Odvolací súd vychádzal z toho, že ak dôjde k porušeniu predkupného práva, žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu môže obstať z pohľadu naliehavého právneho záujmu, resp. jej podanie vyplýva priamo z ustanovenia § 140 OZ a § 40a OZ (sp. zn. 7Cdo 46/2013). V danej veci mal za nepochybné, že žalobca 1/ predtým, ako sa rozhodol odpredať svoj spoluvlastnícky podiel na cudziu osobu, neponúkol podiely na nehnuteľnostiach ostatným spoluvlastníkom (žalobkyniam 2/ a 3/), čím si nesplnil povinnosť vyplývajúcu z ustanovenia § 140 OZ. Došlo tým k porušeniu predkupného práva oprávneného spoluvlastníka; bol názoru, že v tomto prípade opomenutí spoluvlastníci sa domáhali vyslovenia relatívnej neplatnosti zmluvy o prevode podielu.

4.2. Odvolací súd k okolnostiam, či sa v stanovenej lehote opomenutí spoluvlastníci riadne a včas dovolali relatívnej neplatnosti uviedol, že voči žalovanému 1/ bola žaloba, ktorej obsahom bolo aj dovolanie sa relatívnej neplatnosti doručená včas. Poznamenal, že pokiaľ žalovaný 1/ namietal, že tento úkon nebol vykonaný vo vzťahu k predávajúcemu (žalobcovi 1/), mal za zrejmé, že nakoľko žalobca 1/ sám žalobu podával, bol s jej obsahom uzrozumený a dovolanie sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu mu z obsahu žaloby bolo známe. A pokiaľ sám bol žalobcom, nemusela mu byť žaloba osobitne doručená, aby tým nastali účinky dovolania sa relatívnej neplatnosti s tým, že namietat' nevykonanie prejavu a dovolanie sa relatívnej neplatnosti voči jeho osobe by sa mal domáhať sám. Len on mohol namietat', že relatívnej neplatnosti voči nemu sa spoluvlastníci riadne a včas nedovolali. Aby nastali účinky relatívnej neplatnosti právneho úkonu, stačí aj mimosúdne oznámenie osoby úkonom dotknutej, že sa dovoľáva tejto neplatnosti. Iba ak druhý účastník popiera uplatnený dôvod relatívnej neplatnosti, potom je namieste, aby sa oprávnený dovolal súdnej ochrany.

4.3. Z uvedeného dôvodu potom odvolaciemu súdu vyplynul aj správny okruh účastníkov konania, ktorými mali byť všetci tí, ktorých sa neplatnosť úkonu týka, resp. ktorí takýto úkon urobili. V danom prípade je účastníkom konania predávajúci, kupujúci a aj osoby, ktoré sa relatívnej neplatnosti dovoľávajú. Keďže v konaní nebolo preukázané, že by si predávajúci splnil ponukovú povinnosť voči ostatným spoluvlastníkom, dôvodne sa opomenutí spoluvlastníci, t. j. žalobkyne 2/ a 3/, domáhali vyslovenia relatívnej neplatnosti zmluvy, čo má za následok neplatnosť takejto zmluvy od začiatku (ex tunc).

4.4. V reakcii na zrušujúce uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/262/2020 odvolací súd objasnil, že v novom rozhodnutí žalobu žalobcu 1/ nezamietol a žalobca 1/ (hoci aj na strane žalobcu) tak ostal naďalej účastníkom konania. Mal za to, že je splnená podmienka okruhu účastníkov, nakoľko účastníkom konania sú osoby, ktoré zmluvu uzatvárali, ktorými sú: žalobca 1/, žalovaný 1/ a osoby dotknuté týmto úkonom: žalobkyne 2/ a 3/. Pripustil, že aj keď pôvodný spoluvlastník B. R. (žalobca 1/) nevystupuje na strane žalovaného, tak je účastníkom konania aj vtedy, keď vystupuje na strane žalobcu. V konaní môže uplatniť všetky procesné práva a je pre neho záväzný aj výrok rozsudku. Odvolací súd v tejto súvislosti rozviedol úvahu, že pokiaľ teda dovolací súd zamietnutím žaloby žalobcu 1/ v pôvodnom konaní ho považoval za „vyradeného“ z konania, odvolací súd sa snažil túto chybu napraviť a „ponechaním“ tohto účastníka v konaní rozhodol o tom, že kúpna zmluva uzatvorená medzi B. R. a M.. B. M. je v časti, kde bolo porušené predkupné právo žalobkýň 2/ a 3/, neplatná. V konečnom dôsledku po upovedomení žalobcu 1/, že bola namietnutá zo strany spoluvlastníkov žalobkýň 2/ a 3/ relatívna neplatnosť tohto úkonu, žalobca 1/ mohol mať záujem o odstúpenie od zmluvy, k čomu však neprejavil súhlas kupujúci - žalovaný 1/. Preto podľa názoru odvolacieho súdu vo vzťahu k žalovanému 1/ mohol žalobca 1/ podať žalobu a aj vystupovať na strane žalobcov, žiadajúc určenie neplatnosti uzatvorenej zmluvy. Hodnotenie tejto procesnej situácie ukončil tým, že pokiaľ B. R. vystupoval v konaní na strane žalobcov, nemohol byť zároveň v konaní označený ako žalovaný. O trovách celého konania odvolací súd rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP.

5. Proti rozsudku odvolacieho súdu v zmeňujúcom výroku I. a vo výrokoch o trovách konania (III. a IV.) podal žalovaný 1/ (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f) CSP (súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces) a z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP (rozhodnutie odvolacieho súdu spočívalo v nesprávnom právnom posúdení veci).

5.1. Zopakoval, že to bol predávajúci B. R., ktorý pred prevodom svojho spoluvlastníckeho podielu žalovanému 1/ ho v zmysle ustanovenia § 140 OZ neponúkol ostatným spoluvlastníkom (žalobkyniam 2/ a 3/). Dovolateľ preto v podstatnom namietal, že žalobca 1/ nemá aktívnu vecnú legitímáciu na podanie žaloby. Neplatnosť právneho úkonu porušením predkupného práva pritom spôsobil sám predávajúci, vystupujúci na strane žalobcov. Avšak ten, kto spôsobil neplatnosť právneho úkonu sa nemôže domáhať jeho neplatnosti (§ 40a OZ). Odvolaciemu súdu vyčítal, že podľa správnosti mal žalobu žalobcu 1/ zamietnuť a následne potom zamietnuť aj žalobu žalobkyní 2/, 3/ z dôvodu, že ich žaloba smeruje len proti jednému z účastníkov kúpnej zmluvy.

5.2. Podstatnou námietkou dovolateľa, ktorá smeruje k výhrade o zmätočnosti postupu odvolacieho súdu je skutočnosť, že odvolací súd sa neriadil záväzným právnym názorom najvyššieho súdu vysloveného v zrušujúcom uznesení (ods. 18., 18.1 a 20. odôvodnenia). Jedná sa o argumentáciu, že neplatnosti právneho úkonu sa nemôže dovolávať ten, kto ju sám spôsobil. Súčasne platí, že dovolať sa relatívnej neplatnosti sa treba voči všetkým účastníkom právneho úkonu (R 45/1986). Z odôvodnenia odvolacieho súdu (ods. 20) tiež vyplýva, že pokiaľ odvolací súd vyslovil neplatnosť kúpnej zmluvy len voči žalovanému 1/ (kupujúcemu) ako jedinému z viacerých účastníkov tohto právneho úkonu, ktorí sú zároveň nositeľmi vecnej legitímácie, takéto rozhodnutie je po vecnej stránke nesprávne (sp. zn. 3Cdo/122/2002, 1Cdo/11/2003). V súdenom prípade absentuje na strane žalovaných jedna zmluvná strana z napadnutej kúpnej zmluvy - predávajúci - a preto mala byť žaloba zamietnutá.

5.3. Ďalšie ťažisko dovolacej argumentácie v súvislosti s uplatneným dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP spočíva v tvrdení, že podľa ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu má žaloba smerovať proti predávajúcemu aj kupujúcemu ako pasívne legitimovaným osobám. Dovolateľ s poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/122/2009 zdôraznil, že pokiaľ sa spoluvlastník domáha vyslovenia relatívnej neplatnosti zmluvy o prevode podielu zo spoluvlastníka na tretiu osobu, jeho žaloba musí smerovať voči všetkým účastníkom zmluvy o prevode spoluvlastníckeho podielu, pri ktorej bolo porušené jeho predkupné právo, lebo tí sú pasívne legitimovaní. Odvolací súd sa tým odchýlil od rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, keď vyhovel žalobe žalobkyní 2/ a 3/ napriek tomu, že ich žaloba ako opomenutých spoluvlastníkov smerovala len proti jednému účastníkovi napadnutého právneho úkonu. Vzhľadom na uvedené navrhol, aby dovolací súd napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

6. Žalobcovia 1/ až 3/ sa k podanému dovolaniu písomne nevyjadrili.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 a 2 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

8. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom

spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

10. Podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

11. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

12. V hierarchii postupu dovolacieho prieskumu platí, že dovolací súd najprv skúma prípustnosť dovolania z dôvodu zmätočnosti a až ak namietaný dôvod podľa § 420 CSP preukázaný nie je, pristúpi subsidiárne k prieskumu dovolacieho dôvodu spočívajúceho v správnosti právneho posúdenia veci (§ 421 CSP).

13. Žalovaný 1/ vyvodzujúc prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP atakoval odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu, ktoré vykazuje znaky zmätočnosti v tom zmysle, že odvolací súd sa neriadil záväzným právnym názorom najvyššieho súdu vysloveného v zrušujúcom uznesení. Jedná sa o argumentáciu, že neplatnosti právneho úkonu sa nemôže dovolávať ten, kto ju sám spôsobil a ďalej, že dovolať sa relatívnej neplatnosti je potrebné voči všetkým účastníkom právneho úkonu (R 45/1986). Poukázal na závery najvyššieho súdu, že pokiaľ odvolací súd vyslovil neplatnosť kúpnej zmluvy len voči žalovanému 1/ (kupujúcemu) ako jedinému z viacerých účastníkov tohto právneho úkonu, ktorí sú zároveň nositeľmi vecnej legítimácie, takéto rozhodnutie je po vecnej stránke nesprávne (sp. zn. 3Cdo/122/2002, 1Cdo/11/2003).

15. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

16. Pre konanie po zrušení rozhodnutia dovolacím súdom platí bezvýnimčne zásada viazanosti a podriadenosti nižšieho súdu právnym názorom vysloveným dovolacím súdom. Postup súdu nižšej inštancie spočívajúci v nerešpektovaní záväzného právneho názoru, vysloveného v zrušujúcom uznesení súdu vyššej inštancie, a to len na základe vlastného uváženia, je neprípustným postupom, ktorý narušá princíp právnej istoty (R 76/2016).

17. Kasačná (inštančná) záväznosť môže byť (okrem niektorých výnimiek) reflektovaná len bezpodmienečným rešpektovaním rozhodnutia najvyššieho súdu. Tými výnimkami sú najčastejšie zmeny v skutkových zisteniach, alebo prípad zmeny právnej úpravy, ku ktorej došlo po zrušovacom rozhodnutí, ale pred opätovným rozhodnutím odvolacieho súdu. Odvolací súd môže rozhodnúť inak aj z dôvodu zásadného judikátorného posunu (napr. Európskeho súdneho dvora, alebo Európskeho súdu pre ľudské práva, Ústavného súdu Slovenskej republiky alebo najvyššieho súdu) v otázke, ktorá v čase rozhodovania dovolacieho súdu nebola celkom uspokojivo vyriešená.

18. V konaní nasledujúcom po zrušujúcom rozhodnutí dovolacieho súdu nemá odvolací súd žiadny priestor pre úvahy, či bude alebo nebude rešpektovať právny názor najvyššieho súdu. Prípady výnimiek zo zásady tohto „jednosmerného diktátu“ sú vysvetlené v ods. 17. odôvodnenia, avšak žiadna z menovaných výnimiek pred opätovným rozhodovaním veci dovolacím súdom nenastala. Z napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu preto nevyplýva, že by dôvodom pre nerešpektovanie záväzného právneho názoru dovolacieho súdu bola niektorá okolnosť, ktorá v zmysle právnej teórie a zaužívanej súdnej praxe dovoľuje odvolaciemu súdu výnimčne neriadiť sa kasačnou záväznosťou zrušujúceho rozhodnutia dovolacieho súdu a v ňom zaujatým právnym názorom dovolacieho súdu.

19. Najvyšší súd uznesením z 15. decembra 2022 sp. zn. 4Cdo/262/2020 rozsudok Krajského súdu v

Žilina z 29. marca 2018 sp. zn. 9Co/213/2017 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, keď okrem iných s odkazom na stabilnú judikatúru uviedol, že z hmotnoprávneho hľadiska (§ 40a OZ), ak ide o dôvod neplatnosti právneho úkonu podľa ustanovení § 49a, § 140, § 145 ods. 1, § 479, § 589, § 701 ods. 1 a § 741b ods. 2, považuje sa právny úkon za platný, pokiaľ sa ten, kto je takým úkonom dotknutý, neplatnosti právneho úkonu nedovolá. Neplatnosti sa nemôže dovolávať ten, kto ju sám spôsobil. Súčasne platí, že dovoliť sa relatívnej neplatnosti sa treba voči všetkým účastníkom právneho úkonu (R 45/1986). Z uvedeného fakticky rezultoval názor, že osoba, ktorá spôsobila neplatnosť právneho úkonu, sa nemôže domáhať jej relatívnej neplatnosti; v tomto prípade to znamenalo, že predávajúci (žalobca 1/) nemá aktívnu vecnú legitimáciu na podanie žaloby.

20. Odvolací súd vychádzal z ustáleného skutkového a právneho stavu veci, podľa ktorého žalobca 1/ predtým, ako sa rozhodol odpredať svoj spoluvlastnícky podiel na cudziu osobu, neponúkol podiely na nehnuteľnostiach ostatným spoluvlastníkom (žalobkyniam 2/ a 3/), čím si nesplnil povinnosť vyplývajúcu z ustanovenia § 140 OZ. Došlo tým k porušeniu predkupného práva oprávnených spoluvlastníkov; opomenuté spoluvlastnícky sa legitímne mohli domáhať vyslovenia relatívnej neplatnosti zmluvy o prevode podielu.

21. Odvolací súd ale napriek kasačnej záväznosti neakceptoval právny názor dovolacieho súdu vyjadrený v nosných dôvodoch zrušujúceho uznesenia a zameral sa iba na podmienky správneho určenia okruhu účastníkov. Tieto mal splnené tým, že účastníkmi konania sú osoby, ktoré zmluvu uzatvárali, t. j. žalobca 1/, žalovaný 1/ a osoby dotknuté týmto úkonom - žalobkyne 2/ a 3/. Pripustil, že aj keď pôvodný spoluvlastník B. R. (žalobca 1/) nevystupuje na strane žalovaného, tak je účastníkom konania aj vtedy, keď vystupuje na strane žalobcu. Argumenty dovolacieho súdu, že osoba, ktorá spôsobila neplatnosť právneho úkonu, sa nemôže domáhať jej relatívnej neplatnosti a že predávajúci, ktorý porušil predkupné právo ostatných spoluvlastníkov, nemá aktívnu vecnú legitimáciu na podanie žaloby o určenie neplatnosti právneho úkonu, odvolací súd odignoroval; na rozdiel od dovolacieho súdu bol názoru, že žalobcovi 1/ proti žalovanému 1/ nič nebránilo podať žalobu a žiadať určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorú ako predávajúci uzavrel so žalovaným 1/ a ktorej relatívnej neplatnosti sa mohol domáhať spolu so žalobkyňami 2/ a 3/.

22. Dovolací súd by sa mohol v zásade obmedziť len na konštatovanie, že už samo nerešpektovanie záväzného právneho názoru najvyššieho súdu vysloveného v jeho predchádzajúcom zrušujúcom rozhodnutí zakladá bez ďalšieho dôvod pre zrušenie napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, ktoré v dôsledku nerešpektovania § 455 CSP spočíva na nesprávnom právnom posúdení vecí.

23. Nad rámec vyššie uvedeného dovolací súd k posúdeniu dôvodnosti dovolania aj z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom vo vymedzenej právnej otázke (§ 432 ods. 1 CSP) bližšie poznamenáva, že pri domáhaní sa relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy z dôvodu porušenia predkupného práva musia byť aktéri neplatného právneho úkonu v žalobe označení na žalovanej strane. Nie je prípustné, aby ten, ktorý relatívnu neplatnosť kúpnej zmluvy spôsobil sa ako žalobca domáhal jej neplatnosti. Ak žalobca 1/ porušil povinnosť zaviazaného spoluvlastníka (§ 140 OZ), táto mu nemôže byť na prospech a na úkor toho účastníka zmluvného vzťahu, ktorý svoje zmluvné povinnosti neporušil (žalovaný 1/). Uvedená zásada je v našom právnom poriadku vyjadrená v ustanovení § 40a druhá veta OZ, podľa ktorého neplatnosti sa nemôže dovolávať ten, kto ju sám spôsobil. Dovoľovať sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu je oprávnená osoba, ktorá je napadnuteľným právnym úkonom dotknutá na jej právach a nie ten, kto neplatnosť sám spôsobil alebo vyvolal. Ide o prejav jednej zo zásad občianskeho práva, podľa ktorej sa nie je možné dovolávať vlastnej nepoctivosti (nemo auditur propriam turpitudinem allegans).

24. Právnym poriadkom sa prelína nepísaná súkromnoprávna zásada, že nikto nemôže ťažiť z vlastného protiprávneho konania, resp. že nikto nemôže mať prospech z vlastnej nepoctivosti (nemo turpitudinem suam allegare potest), ktorá platí ako jedna zo základných právnych zásad už od dôb rímskeho práva. Aplikácia tejto zásady na daný prípad znamená, že žalobca 1/ nemôže ťažiť z vlastného nepoctivého správania a ako predávajúci spoluvlastníckeho podielu, ktorý porušil predkupné právo opomenutých

spoluvlastníčok, sa nemôže domáhať určenia neplatnosti právneho úkonu, ktorú spôsobil sám svojím protiprávnym konaním. Odvolací súd mal preto z týchto dôvodov žalobu žalobcu 1/ zamietnuť. Účastníkmi konania z napadnutého neplatného právneho úkonu sú v obdobných prípadoch na žalobcovej strane opomenutí spoluvlastníci (oprávnené z predkupného práva) a na strane žalovaných účastníci kúpnej zmluvy; na strane pasívne vecne legitimovaných osôb (predávajúci, kupujúci) pôjde o nerozlučné procesné spoločenstvo. Odvolací súd tak mal zamietnuť aj žalobu žalobkyní 2/, 3/, nakoľko ich žaloba smeruje len proti jednému z účastníkov kúpnej zmluvy.

25. Nerešpektovanie právneho názoru dovolacieho súdu vyjadreného v zrušujúcom rozhodnutí je porušením nielen ustanovenia § 455 CSP, ale aj základného práva účastníka konania na súdnu a inú právnu ochranu. Dovolateľ preto opodstatnene namietal, že mu odvolací súd nesprávnym procesným postupom znemožnil uskutočňovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP).

26. Z uvedeného dôvodu najvyšší súd rozsudok odvolacieho súdu v napadnutých častiach opätovne zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

27. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.